

Observatie-Instrument Rijke Interactie

Handleiding

Doel

Met **ORION** voor de eerste graad van het lager onderwijs brengt een zorgleerkracht of leerondersteuner de interactie van een leerling in de klas in kaart. De aandacht gaat uit naar kinderen die minder taalvaardig of minder spraakzaam zijn. Door gericht te observeren wordt er gezocht naar mogelijkheden om deze leerlingen meer spreekkansen te bieden. Deelname aan interacties in de klas is namelijk een essentiële stap in het taalverwervingsproces.

Werkwijze

Je spreekt met de klasleerkracht een voormiddag of namiddag af waarop je een leerling (= het focuskind) komt observeren. Op voorhand overloop je de planning met de klasleerkracht. Op basis van dat gesprek, bepaal je welke momenten je zal observeren. Zorg voor voldoende variatie in de observatiesessies (bv. tijdens een reken- of taalles, een les muzische vorming, een les wereldoriëntatie, ...).

Met **ORION A** observeer je vijf keer gedurende twee minuten de interactie tussen de leerkracht en het focuskind. Met **ORION B** observeer je drie keer gedurende twee minuten de interactie tussen het focuskind en de andere leerlingen in de klas.

Na het observeren

Plan een gesprek met de klasleerkracht op welke momenten het focuskind kon deelnemen aan de interactie en op welke momenten dat niet het geval was. Op basis van deze analyse en het gesprek zoeken jullie samen naar interventies om de leerling meer spreekkansen te bieden. De reflectievragen kunnen hierbij een leidraad zijn.

Denk hierbij aan:

- » Voldoende wachttijd geven als een leerling meer tijd nodig heeft om een antwoord te formuleren.
- » Het modelleren en uitbreiden van een antwoord dat een leerling geeft.
- » Meegaan in de interesses van de leerling.
- » Voldoende visuele ondersteuning bieden.
- » Een uitnodigende en veilige omgeving creëren zonder te veel spreekdruk, maar met voldoende aanleiding voor boeiende interacties.
- » Een inspirerend, rijk en gevarieerd taalaanbod bieden dat leerlingen aanmoedigt om actief mee te doen.

Meer informatie
en tips voor de
klaspraktijk:

Contact

sara.verbrugge@odisee.be

Inspiratiebron

Atkins-Burnett, Sprachman, Lopez, Caspe, Fallin (2011)

Dank aan

Erin Lamers, Paulien Permentier en Saskia Timmermans.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Observatie-instrument rijke interactie voor
de eerste graad van het lager onderwijs

Klassikale activiteit

Naam focuskind:

Leeftijd:

Datum: __ / __ / __

Startuur: __ : __

Observatie 1	Observatie 2	Observatie 3	Observatie 4	Observatie 5
Beschrijf in enkele woorden de activiteit tijdens elk observatiemoment (Bv. onthaal (o) , rekenen (re), taal (ta), godsdienst (go), wereldoriëntatie (wo), muzische vorming (mv)):				
Aantal kinderen in de klassikale activiteit per observatiemoment:				

Duid aan wat van toepassing is voor het observatiemoment. Het cijfer boven de kolom verwijst naar het observatiemoment. Als iets voorkomt tijdens een observatiemoment, dan zet je een kruisje in die kolom.

A. Interactie van het kind over hetzelfde onderwerp met eenzelfde gesprekspartner.	1	2	3	4	5
1. Het kind neemt niet deel aan de interactie (niet met woorden en niet zonder woorden).					
2. Het kind reageert enkel non-verbaal.					
3. Geen uitgebreid gesprek (Gaat slechts beknopt in op een onderwerp, is relatief kort, er is geringe interactie en een beperkt aantal heen- en weerbeurten).					
4. Uitgebreid gesprek (Gaat dieper in op één bepaald onderwerp, duurt langer, er zijn meerdere heen- en weerbeurten, zorgt voor een grotere betrokkenheid en meer begrip).					
◀◀ Reflectievraag: Waren er ook uitgebreide gesprekken? Hoe kwamen die tot stand?					

Opmerkingen:

B. Noteer per tijdssegment de vraag van de leerkracht die de meeste kansen biedt tot interactie.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

◀◀ **Reflectievraag:** Wat is de allerbeste vraag? Waarom? Kan je dit type van vragen nog meer inzetten?

C. Soort taaluitingen van de leerkracht gericht aan het focuskind / het focuskind in de groep. De leerkracht...

1 2 3 4 5

Taalaanbod

1. gebruikt een **rijk taalaanbod** (bv. uitdagende taal, schooltaal, vaktermen zoals 'optelling', 'werkwoord', ...).
2. **zingt, zegt versje op** of doet een korte **drama-impressie**.
3. **leest voor**.
4. **geeft instructies** (bv. "neem je werkboek op p.", "ga in de rij staan").
5. **daagt** het kind **uit** om naar andere kinderen in de klas te luisteren.

Taalkansen

6. doet een poging om **taalproductie uit te lokken** (bv. stelt een vraag, doet een prikkelende bewering).
7. stelt **denkstimulerende vragen** (bv. "Waarom denk je dat?"). Daagt het kind uit om redeneringen op te bouwen, in zinnen om te zetten en die redeneringen uit te leggen aan andere kinderen en de leerkracht.
8. geeft het kind de **kans om na te denken en te antwoorden**: wachttijd wordt voorzien.
9. laat een meertalig kind een beroep doen op de **thuis taal**.

Taalsteun

10. moedigt **peer interactie** aan die de taalverwerving ondersteunt.
11. gebruikt **afbeeldingen en objecten** als ondersteuning.
12. gebruikt **gebaren en gezichtsuitdrukkingen** als ondersteuning.
13. geeft het kind **taalfeedback** (bv. een expliciete taaltip zoals het juiste woord geven, vragen om een echte zin te maken; of impliciet corrigeren).

◀◀ **Reflectievraag:** Welke taaluitingen gebruikt de leerkracht veel en kan hij/zij nog bewuster inzetten voor taalstimulering?

Naam focuskind:

D. Focuskind gaat in interactie met:	1	2	3	4	5
1. de leerkracht					
2. een andere volwassene					
3. andere kinderen / de volledige klasgroep					

Context van de observatie: de klas

A. Geef het nummer van het observatiemoment dat de meeste **cognitieve uitdaging** biedt voor de volledige groep. Beschrijf de betrokkenheid van het focuskind op dat moment.

◀◀ **Reflectievraag:** Hoe kunnen we het kind ondersteunen bij deze activiteit en betrekken in het gesprek?

B. Geef het nummer van het observatiemoment waarin het focuskind het **meest betrokken** was.

◀◀ **Reflectievraag:** Hoe kunnen we (meer) taal koppelen aan dit moment?

C. **Algemeen beeld** van de **betrokkenheid** van het focuskind. Hoeveel tijd van de observatie...

was het focuskind geconcentreerd bezig met materialen en activiteiten?	Niet	
	Klein deel van de tijd	
	De helft van de tijd	
	Groot deel van de tijd	
	Voortdurend	

D. **Algemeen beeld** van de mate waarin het focuskind **verantwoordelijkheid** neemt in het eigen leerproces.

Aantal vragen dat het kind stelt	0 tot 3	4 tot 7	8 of meer
Aantal intenties om te antwoorden van het kind	0 tot 3	4 tot 7	8 of meer

Observatie-instrument rijke interactie voor
de eerste graad van het lager onderwijs

Niet-begeleide activiteit

Naam focuskind:

Leeftijd:

Datum: __ / __ / __

Startuur: __ : __

Observatie 1	Observatie 2	Observatie 3
Beschrijf in enkele woorden de activiteit tijdens elk observatiemoment (Bv. onthaal (o), rekenen (re), taal (ta), godsdienst (go), wereldoriëntatie (wo), muzische vorming (mv)):		
Aantal kinderen in de niet-begeleide activiteit		

Duid aan wat van toepassing is voor het observatiemoment. Het cijfer boven de kolom verwijst naar het observatiemoment. Als iets voorkomt tijdens een observatiemoment, dan zet je een kruisje in die kolom.

A. Het meeste aantal spreekbeurten van het focuskind met een ander kind over hetzelfde onderwerp:	1	2	3
1. Het kind neemt niet deel aan de interactie (niet met woorden en niet zonder woorden).			
2. Het kind reageert enkel non-verbaal.			
3. Geen uitgebreid gesprek (Gaat slechts beknopt in op een onderwerp, is relatief kort, er is geringe interactie en een beperkt aantal heen- en weerbeurten).			
4. Uitgebreid gesprek (Gaat dieper in op één bepaald onderwerp, duurt langer, er zijn meerdere heen- en weerbeurten, zorgt voor een grotere betrokkenheid en meer begrip).			
◀◀ Reflectievraag: Waren er ook uitgebreide gesprekken? Hoe kwamen die tot stand?			

Opmerkingen:

Naam focuskind:

B. Soort taaluitingen van het focuskind in de niet-begeleide activiteit: De leerling ...	1	2	3
1. gaat in interactie met andere leeftijdsgenoten (bv. reageert/antwoordt op iets wat een ander kind doet/zegt).			
2. gaat verder met taalaanbod dat LK eerder die dag aangereikt heeft (bv. relevante woordenschat, ...).			
3. zingt, zegt versje op of houdt een rollenspel.			
4. wordt uitgenodigd om met medeleerlingen in gesprek te gaan.			
5. gebruikt een andere taal dan het Nederlands.			
6. gebruikt rijke taal (bv. minder frequente woorden of vaktermen).			
7. gebruikt (ondersteunende) lichaamstaal om zich uit te drukken.			
◀◀ Reflectievraag: Tijdens welk moment was er de rijkste/de minste interactie? Hoe kwam dat?			

C. Focuskind praat met:	1	2	3
1. een individueel kind			
2. meerdere kinderen			
3. de leerkracht			
4. een andere volwassene			
◀◀ Reflectievraag: Heeft het kind voldoende gesprekspartners? Moeten we hem/haar verder ondersteunen?			

Opmerkingen:
